تشریح فعالیت‌ها، رویکردها و برنامه‌های پیش روی مرکز خدمات حوزه‌های علمیه

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین میرمحمدی

مرکز خدمات حوزه‌های علمیه به امر مقام معظم رهبری در دهم مهرماه سال ۱۳۷۰ تأسیس شد. اگرچه این مرکز در بدو تأسیس تنها به پرداخت نسخه‌های درمانی می‌پرداخت؛ اما با حمایت و هدایت رهبر معظم انقلاب و تلاش و جدیت مدیران و کارکنان خدوم آن، تاکنون توانسته است خدمات قابل توجهی در زمینه‌های معیشت، بیمه درمانی، تأمین اجتماعی، قرض‌الحسنه، مسکن و دیگر حمایت‌های مادی و معنوی و فرهنگی به طلاب و روحانیون سراسر کشور ارائه کند. به‌مناسبت سی‌ویکمین سال تأسیس مرکز خدمات حوزه‌های علمیه، روابط عمومی این مرکز با حجت‌الاسلام والمسلمین سیدجمال‌الدین میرمحمدی رئیس مرکز خدمات گفت‌وگویی انجام داده است که در ادامه می‌خوانید.

▫ همان‌طور که مستحضرید مرکز خدمات در ۱۰ مهر ۱۳۷۰ تأسیس شده است و ۳۱ سال از تأسیس آن می‌گذرد. به نظر شما مهم‌ترین کارکردهای مرکز خدمات چه بوده است؟

• در ۳۱ سال گذشته مسئولان و کارکنان مرکز خدمات انصافاً خالصانه زحمت کشیدند و فعالیت‌های چشم‌گیری را انجام داده‌اند و امروز آثار آن را می‌بینیم؛ هرچند اگر بخواهیم وضعیت طلاب را با دیگر اقشار جامعه مقایسه کنیم، این خدمات از حداقل هم کمتر بوده است؛ ولی با وجود این، اقدامات خوبی در راستای ارتقای مراکز حوزوی و سطح علمی طلاب صورت گرفته است.

از کارکردهای مهم مرکز خدمات، ایجاد آرامش و طمأنینه در جهت ارتقای علمی و معنوی جامعه هدف مرکز بوده است. از دیگر کارکردهای مرکز خدمات، تلاش برای حفظ عزت و کرامت نفس طلاب است. مورد دیگر، افزایش رضایت‌مندی خانواده روحانیون در تأمین حداقلی نیازهای معیشتی است.

بنابراین نسبت به طلاب و روحانیون و عزت‌نفس آنها و خانواده‌هایشان، یک رضایت‌مندی را شاهد هستیم که بخشی از مهم‌ترین خروجی‌ها و کارکردهای مرکز خدمات است.

▫ پس از گذشت ۳۱ سال از تأسیس مرکز خدمات، امروز چه ویژگی‌هایی را می‌توان درباره مرکز ذکر کرد؟

• با تأسیس مرکز خدمات برای نخستین‌بار یک نظام جامع خدمات‌رسانی طراحی و اجرا شد و سپس زیرنظام‌های آن تدوین گردید که الحمدالله در مسیر اعتلای علمی طلاب و روحانیون تأثیرگذار بوده است.

از موارد دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد، تشکیل بانک جامع اطلاعات طلاب و روحانیون سراسر کشور است؛ به‌شکلی که امروز بسیاری از مراکز حوزوی برای ارتقای فعالیت‌هایشان از این بانک اطلاعات بهره‌مند می‌شوند.

از دیگر ویژگی‌های مرکز، ایجاد سامانه‌های خدمات الکترونیک و غیرحضوری بود. سامانه جامع خدمات الکترونیک مرکز خدمات، یک الگوی ممتاز، پیشرو و تأثیرگذار است و ان‌شاءالله روز به روز این‌گونه سامانه‌ها در تمامی مراکز حوزوی عملیاتی شود تا بتوانیم، هم در حوزه‌های آموزشی و علمی و هم حوزه‌های حمایتی از آن استفاده بهتری ببریم.

▫ لطفاً چند مورد از مهم‌ترین اقدامات مرکز خدمات را از روز تأسیس تاکنون بیان کنید.

• با توجه به عرصه‌های مأموریتی مرکز خدمات در رفع حداقلی معضل مسکن طلاب، اسکان موقت، معیشت، درمان و سلامت و بیمه‌های درمانی، اقداماتی توسط مرکز صورت گرفته است و هم‌اکنون نیز در حال اجراست.

صندوق قرض‌الحسنه از دیگر فعالیت‌های مرکز خدمات است که در راستای حمایت مادی از جامعه هدف مرکز صورت می‌گیرد؛ هرچند با توجه به وضعیت اقتصادی روز، این خدمات با نیازمندی طلاب تناسب ندارد.

ایجاد قرارگاه جهادی از جمله فعالیت‌های مرکز خدمات در موضوع ارتباط مستقیم با جامعه هدف است.

ان‌شاءالله بتوانیم با ارائه خدمات، رضایت طلاب و روحانیون را جلب نماییم و ارتقای علمی، پژوهشی، تبلیغی و معنوی آنان را شاهد باشیم.

▫ رویکرد و رسالت اصلی مرکز خدمات که برنامه‌های مرکز بر اساس آنها طرح‌ریزی می‌شود چیست؟

• طرح هدفمندی خدمات، یکی از ضروری‌ترین اقداماتی بود که باید در مرکز خدمات صورت می‌گرفت و حرکتی به سوی عدالت‌محوری در خدمت‌رسانی است.

بر اساس این طرح، عموم طلاب و روحانیون مشمول حداقل خدمات ضروری (مانند بیمه پایه و بیمه مازاد درمان) خواهند بود؛ اما برخورداری بیشتر از خدمات، شامل کسانی خواهد شد که نقش‌آفرینی و کارآمدی آنان در رشد تحصیلی و تأمین نیازهای جامعه و نظام اسلامی احراز گردیده و در ایفای شئون حوزوی نقش مؤثری داشته باشند.

برای طراحی طرح هدفمندی خدمات با مراکز حوزوی مشورت شده و نظرات طلاب و روحانیون نیز دریافت شده است و در حال حاضر نیز، طرح به‌صورت مستمر به‌روزرسانی می‌گردد.

▫ چه برنامه‌هایی را برای آینده مدنظر دارید؟

• یکی از ویژگی‌های مهم در ارتقای هر سازمانی این است که فعالیت‌های آن سازمان، بر اساس مطالعات علمی و آینده‌پژوهی مبتنی بر نیازسنجی و آسیب‌شناسی انجام گیرد؛ لذا از زمانی که توفیق حضور در مرکز خدمات را پیدا کردم، مدیریت مطالعات راهبردی و آینده‌پژوهی راه‌اندازی شد تا در آینده فعالیت‌هایمان را بر این اساس اجرایی کنیم.

مشورت با نخبگان حوزه و اساتید برای بهره‌مندی از نظرات آنان، به‌منظور ارتقای فعالیت‌های مرکز خدمات، ازجمله رویکردهای مرکز است و بر این اساس هیئت‌های اندیشه‌ورز در مرکز خدمات تشکیل شده است تا به‌صورت مستمر از پیشنهادهای اساتید و فرهیختگان حوزه برای تحقق بهتر اهداف مرکز استفاده کنیم.

اجرای کامل طرح هدفمندی خدمات و رفع اشکالات و تکمیل نقاط قوت آن، از دیگر برنامه‌های مهم مرکز خدمات خواهد بود.

یکی از رسالت‌ها و وظایفی که به عهده داریم، حمایت از طلاب بعد از فارغ‌التحصیلی است تا از حوزه علمیه قم و مشهد مهاجرت کنند و در شهرها، روستاها و مناطق مختلف کشور به‌ویژه مناطق محروم مستقر شوند و نقش‌آفرینی کنند.

از دیگر اقداماتی که باید مدنظر قرار گیرد، حمایت ویژه از جامعه نخبگانی حوزه در راستای پیشرفت علمی و معنوی و شکوفایی استعدادها و بروز خلاقیت‌های آنان است. اگر از نخبگان حمایت کنیم، بخشی از خلأهای موجود در استان‌ها و شهرها را می‌توانیم رفع کنیم.

فعالیت روحانیون در امور فرهنگی مساجد، از مهم‌ترین اقدامات در نقش‌آفرینی حوزه‌های علمیه است و باید از این روحانیون، متناسب با نوع و میزان فعالیت، حمایت نمود.

حمایت از پژوهشگران از برنامه‌هایی است که نباید فراموش شود و البته اقدامات مهمی نیز، در این عرصه صورت گرفته است. الحمدلله با مجموعه‌های مراکز مدیریت حوزه ارتباط برقرار شده است تا حمایت مناسبی از پژوهشگران انجام داده و نیازمندی‌های اولیه آنها را برطرف کنیم تا در حوزه پژوهش نیز، شاهد پیشرفت‌های مؤثری باشیم.

بحث دیگری که در چندماه اخیر آغاز شده است، ایجاد هماهنگی بیشتر با مراکز حوزوی و بازنگری سیاست‌های اجرایی در راستای ارائه خدمات هدفمند است.

طبیعتاً ارائه خدمات هدفمند، به هم‌افزایی و هماهنگی با مراکز حوزوی نیاز دارد که الحمدلله شروع شده است و مراکز حوزوی با یک هماهنگی و وفاق کامل مساعدت می‌کنند تا خدماتی که مرکز ارائه می‌کند، در نقش‌آفرینی طلاب و روحانیون تأثیر خود را داشته باشد.

معرفی کتاب

• مهدویت‌پژوهی؛ تطورات و آسیب‌ها

به گزارش روابط عمومی نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، کتاب «مهدویت‌پژوهی؛ تطورات و آسیب‌ها» اثر حسین الهی‌نژاد است که به‌همت پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی تهیه و به-همت نشر این پژوهشگاه، در ۳۳۱ صفحه منتشر شد.

مهدویت‌پژوهی در حوزه پژوهشی و آموزشی با دو رویکرد تطورشناسی و آسیب‌شناسی تبیین و تحلیل می‌شود. مهدویت، در حوزه پژوهش، با عزیمت‌های چهارگانه «طلوع اسلام تا پایان غیبت صغری»، «غیبت کبری تا شروع مکتب سامرا»، «مکتب سامرا تا شروع مکتب امام خمینی(ره)» و «مکتب امام خمینی(ره) در چهار دهه» تطورشناسی و آسیب‌شناسی می‌شود.

مهدویت در حوزه آموزش و آکادمیک با طرح دو موضوع «دانش بودن مهدویت‌پژوهی» و «ساختار و فضای آموزشی مهدویت‌پژوهی» مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

ساختار اثر

کتاب حاضر در سه بخش و ۱۰ فصل تألیف شده است؛ در بخش اول این اثر در چهار فصل، به مباحثی از جمله آسیب‌شناسی مهدویت‌پژوهی، تطورشناسی مهدویت‌پژوهی و شکل‌گیری حوزه مطالعاتی مهدویت‌پژوهی پرداخته شده است.

همچنین در این بخش، گونه‌ها و مبانی آسیب‌شناسی مهدویت‌پژوهی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است که در این راستا، الگو و گونه‌شناسی آسیب‌های مهدویت‌پژوهی تبیین شده و آسیب‌پذیر بودن حوزه مهدویت‌پژوهی از نظر موضوع و مبانی و روش تشریح شده است.

در دومین بخش از این کتاب، به «وضعیت‌سنجی مهدویت‌پژوهی در حوزه پژوهش» پرداخته شده که در این راستا، به پژوهش‌های مهدوی در دوره‌های چهارگانه تاریخی و تطورات تاریخی مهدویت در مقاطع چهارگانه اشاره شده است.

این بخش در چهار فصل نگارش یافته است؛ در فصل اول که به «زمان حضور ائمه(ع) تا دوران غیبت صغری» می‌پردازد، کمیت، کیفیت و آسیب‌شناسی منشورات مهدوی بیان شده است.

دومین فصل از کتاب حاضر، مربوط به «دوره شروع غیبت کبری تا پایان قرن سیزدهم» بوده که در این فصل کمیت آثار مهدوی و کیفیت‌شناسی مکتوبات مهدوی (ضعف‌ها و قوت‌ها) تشریح شده است.

نویسنده در فصل سوم، به «دوره مکتب سامرا» می‌پردازد که در این راستا، مرجعیت و جایگاه اجتماعی میرزای شیرازی، هجرت میرزای شیرازی از نجف به سامرا، حضور بی‌شمار شاگردان میرزای شیرازی در سامرا، منشورات مستقل مهدوی در مکتب سامرا و همچنین حضور پررنگ مرجعیت در صحنه (تحریم تنباکو) تبیین شده است.

در چهارمین فصل از بخش دوم که به «دوره مکتب امام خمینی(ره)» اختصاص یافته، ابتدا رابطه مهدویت با انقلاب اسلامی ایران تبیین شده و سپس به مهدویت به‌عنوان عقبه تئوریک نظریه ولایت فقیه اشاره می‌شود و در ادامه، ضمن بیان پیشینه بحث ولایت فقیه، مهدویت به‌عنوان پارادایم و روح حاکم بر انقلاب اسلامی ایران شناخته شده است.

در ادامه این فصل، به مقبولیت انقلاب اسلامی به‌واسطه منتظران پرداخته شده و نهضت امام خمینی(ره) و تشکیل حکومت اسلامی برای زمین‌سازی ظهور مورد بحث و بررسی قرار گرفته و در ادامه، به دیدگاه امام خمینی(ره) در خصوص اختیاری بودن ظهور اشاره می‌شود و ضمن بیان توسعه کمی و کیفی مطالعات مهدویت در نظام جمهوری اسلامی، آسیب‌شناسی مهدویت با رویکرد پژوهشی تشریح شده است.

در سومین و آخرین بخش از این کتاب، در دو فصل «وضعیت‌سنجی دانش و آموزش مهدویت‌پژوهی» بررسی شده که در این فصل، دلایل و علل شکل‌گیری دانش مهدویت‌پژوهی در قالب گرایش و رشتگی و چندرشتگی با رویکرد پسینی و پیشینی و آسیب‌شناسی در حوزه دانش مهدویت‌پژوهی تشریح شده است.

نویسنده در دومین فصل از این بخش، به «وضعیت‌سنجی ساختار آموزشی مهدویت‌پژوهی» می‌پردازد و به بیان مباحثی در خصوص تعریف مقاطع مختلف تحصیلی برای مهدویت‌پژوهی و آسیب‌شناسی ساختار آموزشی مهدویت‌پژوهی اشاره کرده است.

برشی از اثر

▪ مهدویت؛ عقبه تئوریک نظریه ولایت فقیه

«نظام جمهوری اسلامی ایران، با وجود اسلام، مشروعیت و با اقبال مردم، مقبولیت پیدا می‌کند و در جامعه اجرا می‌شود. اسلامیت و مشروعیت انقلاب اسلامی ایران به‌واسطه مهدویت که عقبه تئوریک نظام است، در قالب نیابت عام توجیه می‌شود. مقوله نیابت که از جمله مقولات مهم و تأثیرگذار در زندگی فردی و اجتماعی شیعیان است، به‌صورت نیابت خاص و عام تقسیم می‌شود.

غیبت و پنهان‌زیستی امام زمان(عج) که بیان‌گر شکل‌گیری دوران غیبت است، نشان‌دهنده دو نوع غیبت کوتاه و بلند است که در غیبت کوتاه نیابت خاص و در غیبت بلند، نیابت عام مطرح است.»

علاقه‌مندان برای خرید اینترنتی این کتاب، می‌توانند به نشانی اینترنتی shop.isca.ac.ir مراجعه کنند.

• موضوع‌شناسی بانک خون بند ناف از منظر فقهی و حقوقی

کتاب «موضوع‌شناسی بانک خون بند ناف از منظر فقهی و حقوقی» نوشته محمدعلی قاسمی/ مؤسسه موضوع‌شناسی احکام فقهی/ از سوی انتشارات مرکز فقهی ائمه اطهار(ع) منتشر و در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفت.

خون بند ناف، یکی از منابع غنی سلول‌های بنیادی خون‌ساز است و استفاده از آن برای پیوند سلول‌های بنیادی در اولویت قرار دارد؛ ولی چون از این طریق استفاده نمی‌شود، با بهره‌گیری از سلول‌های بنیادی مغز استخوان جبران می‌گردد. افزون بر این، سلول‌های بنیادی خون بند ناف، از مزایای فراوانی برخوردارند که استفاده از آن را بر دیگر منابع سلول‌های بنیادی مقدّم می‌دارد. کشف وجود سلول‌های بنیادی فراوان در خون بند ناف و نیاز برای ذخیره‌سازی آن، موجب شکل‌گیری بانک‌های ذخیره خون بند ناف گردیده و برای تعیین احکام فقهی آن، نیازمند موضوع‌شناسی دقیق و بررسی‌های جدید می‌باشد.

امروزه با پیشرفت دانش پزشکی، خون بند ناف و بانک‌های مرتبط با آن از گستره موضوع‌شناسی وسیعی برخوردارند.

خون بند ناف پس از تهیه، دارای ارزش و مالیت فراوان خواهد بود. از این رو خرید و فروش آن دارای اعتبار و امضای شارع قرار می‌گیرد، نجاست یا دگر عناوین منطبق‌شده، نمی‌تواند از ارزش آن بکاهد و آن را به شیء بی‌ارزش و غیر قابل معامله تبدیل نماید. امّا تصرّف پدر در آن، باید بر اساس مصلحت طفل صورت پذیرد و در مواردی که فروش آن برای طفل زیان‌بار باشد، تصرّف و بیع خون بند ناف نافذ نخواهد بود. اعراض اولیای طفل سبب می‌شود تا پزشک یا کادر مربوطه بتوانند، اقدام به جمع‌آوری و ذخیره‌سازی خون بند ناف نمایند.

در این نوشتار به بررسی تعاریف، تاریخچه، شیوه‌های تهیه خون بند ناف، سیستم نگهداری خون بند ناف در بانک، کاربردهای آن و احکام فقهی آن پرداخت شده و این نتیجه حاصل شده که شناسایی دقیق موضوع یک پدیده نوپیدا، می‌تواند راه را برای استنباط دقیق احکام آن بگشاید و فقیهان را در اجتهاد ژرف‌اندیشانه یاری بخشد.

کتاب «موضوع‌شناسی بانک خون بند ناف از منظر فقهی و حقوقی» ۱۳۹۸، در ۲۴۳ صفحه و با قطع وزیری به‌قیمت ۴۰۰۰۰ تومان از سوی انتشارات مرکز فقهی ائمه اطهار(ع) منتشر شده که علاقه‌مندان می‌توانند با مراجعه به فروشگاه مؤسسه موضوع‌شناسی به نشانی mozooshenasi.ir فایل این کتاب را با قیمت ۱۵۰۰۰ تومان و با تماس با شماره ۳۲۹۳۶۰۴۵-۰۲۵ اصل کتاب را با قیمت ۴۰۰۰۰ تومان خریداری کنند.

• مسئولیت مدنی در فقه امامیه

چاپ سوم کتاب «مسئولیت مدنی در فقه امامیه(مبانی و ساختار)»، اثر محمود حکمت‌نیا در ۳۸۳ صفحه روانه بازار نشر شد.

به گزارش روابط عمومی نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ سوم کتاب «مسئولیت مدنی در فقه امامیه(مبانی و ساختار)»، اثر محمود حکمت‌نیاست که به‌همت پژوهشکده فقه و حقوق پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی تهیه و به‌همت نشر این پژوهشگاه در ۳۸۳ صفحه منتشر شد.

مبحث مسئولیت مدنی در فقه را می‌توان در دو حوزه مطالعاتی سامان داد: ۱. مباحث فلسفه فقهی مسئولیت مدنی، از جمله اینکه مسئولیت مدنی در کدام حوزه قرار دارد، روش‌شناسی دستیابی به حکم مسئولیت مدنی و توجیه‌پذیری تفکیک میان دو مسئولیت مدنی و کیفری. ۲. مباحث فقهی مسئولیت مدنی که در آن با دو مسئله مهم روبه-رو هستیم: ادله مسئولیت مدنی و دامنه مسئولیت مدنی از دیدگاه فقه.

کتاب مسئولیت مدنی در فقه امامیه، یکی از پروژه‌هایی است که عالمانه به بررسی فقهی مسئولیت مدنی، ماهیت و ارکان آن پرداخته و به بیان ادله و مبانی آن دست زده است.

ساختار اثر

کتاب حاضر در دو بخش و پنج فصل تألیف شده است؛ در بخش اول ضمن بیان مفاهیم و مبانی بحث، مقایسه‌هایی میان مسئولیت مدنی و مسئولیت کیفری، مسئولیت اخلاقی و قاعده علی‌الید صورت گرفته است.

در فصل دوم بخش نخست این اثر، به «مبانی مسئولیت مدنی» اختصاص یافته که ضمن بیان مبانی حقوقی مسئولیت مدنی، ادله و مبانی فقهی مسئولیت مدنی اعم از قاعده اتلاف، قاعده تسبیب، قاعده لاضرر و لاضرار و قاعده تفویت تشریح شده است.

نویسنده در دومین بخش از این اثر، به «مسئولیت مدنی» می‌پردازد؛ در فصل اول، فعل زیان‌بار تبیین شده و ضمن بیان توضیحاتی در خصوص وضعیت ترک فعل در مسئولیت مدنی، فعل زیان‌بار به‌لحاظ محل انجام فعل، عوامل موجه فعل، اتلاف مشترک، دستور شارع در کار مستلزم هزینه و احقاق حق مستلزم هزینه را مورد بحث و بررسی قرار می دهد.

دومین فصل از این بخش، درباره «رابطه سببیت» است که درا ین راستا، ابتدا به ضابطه سببیت پرداخته شده و در ادامه به عوامل تغییر رابطه سببیت اشاره می‌شود و سپس مبحثی با عنوان «وضعیت‌های خاص» مطرح شده که در این راستا، مسئولیت با نبود رابطه سببیت و همچنین اماره مسئولیت تبیین شده است.

در سومین و آخرین مبحث این کتاب به «زیان» اشاره کرده و ضمن بیان موارد ضرر (اضرار به مالکیت فکری، اضرار به فایده عین، اتلاف و تفویت منافع، اتلاف وصف، اقدام به امر موجب از دست رفتن فرصت دیگری، خسارت عدم نفع)، انواع ضرر و شرایط ضرر قابل جبران تشریح شده است.

علاقه‌مندان برای خرید اینترنتی این کتاب، می‌توانند به نشانی اینترنتی shop.isca.ac.ir مراجعه کنند.